

Úrskurðanefnd umhverfis- og auðlindamála
B.t. Nanna Magnadóttir, forstöðumaður
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Kærumál nr. 2 og 8/2018
Reykjavík 10. apríl 2019

Efni: Beiðni um umsögn

Úrskurðanefnd umhverfis- og auðlindamála hefur óskað eftir umsögn Hafrannsóknastofnunar á eftirfarandi atríðum varðandi 4000 tonna eldis á laxi eða regnbogasilungi á ársgrundvelli í Dýrafirði. Óskað er umsagnar um áhrif á lífríki Haffjarðarár, Fífustaðadalsár, Bakkadalsár, Vatnsdalsár, Hvannadalsár, Langadalsár, Þverár og Laxár á Ásum.

Óskað er umsagar um neðangreind artriði:

1. Komi til slysasleppinga frá áðurnefndu 4.000 tonna eldi í Dýrafirði, hver er hættan á að fiskur úr eldinu veiðist í þeim ám sem framan eru taldar? (Svör 1.a vegna lax og 1.b vegna regnbogasilungs).
2. Komi til slysasleppinga frá áðurnefndu 4.000 tonna eldi í Dýrafirði hver er hættan á erfðablöndun fisks úr eldinu og fisks í framangreindum ám? (Svör 2.a og 2.b).

Við eldi á 4.000 tonna ársframleiðslu má gera ráð fyrir að 1-2 milljónir fiska séu í kvíum á hverjum tíma. Komi til slysasleppinga gætu mögulega mjög margir fiskar sloppið úr eldinu. Slysasleppingar í slíku magni eru fátíðar m.a. vegna krafna um að búnaður fylgi stöðlum og að eldisfyrirtæki hafi viðurkennda verkferla, virkt eftirlit og viðbragðsáætlanir. Þá eru sleppingar á ákveðnum tímum árs eða ákveðnu þroskastigi fisksins hættuminni. Engu að síður sleppa fiskar úr kvíum og sýna langtímagögn að fjöldinn nemur um 1 fiski fyrir hvert framleitt tonn. Þessar tölur hafa farið lækkanði í Noregi og verið um 0,8 fiskar fyrir framleitt tonn á síðustu 10 árum en rauntölur úr eldi síðustu ár hér á landi liggja ekki fyrir. Taka má fram að í laxeldi hér á landi eru notaðir laxastofnar frá Noregi sem eru kynbættir og frábrugðnir íslenskum laxastofnum.

Til að leggja mat á fjölda fiska sem sloppið geta úr eldi og komið geta fram í ám hefur Hafrannsóknastofnun gert líkan og kallað er áhættumat erfðablöndunar. Áhættumatið byggir á ákveðnum forsendum, sem byggjast á bestu fánalegum gögnum með það viðmið að innblöndun sé ekki meiri en að líkur séu til að náttúruval innan íslenskra laxastofna geti unnið gegn slíkri innblöndun. Því er miðað við langtíma meðaltal varðandi fjölda fiska sem á við bæði snemmbúið og síðbúið stök fiska. Þær ár sem teknar eru með í áhættumatinu eru þær sem hafa reglulega skráningu laxveiði og taka til stofna sem skila yfir 400 laxa árlegri meðalveiði og falla því að skilgreiningu að um nytjastofna sé að ræða lögum samkvæmt. Með þeirri hugmyndafræði sem lagt var upp með í áhættumatinu var reiknað með því að ef áhrif innblöndunar mældust meiri myndi þurfa að draga úr eldisframleiðslu en að sama skapi ef innblöndun yrði minni gæti eldismagn aukist.

Svör:

1.a: Lax:

Samkvæmt breytum í líkani áhættumatsins er áætlaður fjöldi laxa sem hefðu uppruna úr 4.000 tonna eldi á laxi í Dýrafirði eins og Tafla 1 sýnir:

Vatnsfall:	Vísitala stofnstærðar	Fjöldi laxa frá Dýrafirði	Hlutfalls prósentu
Haffjarðará	2.583	1	0,04%
Þverá/Kjarrá	2.082	1	0,04%
Langadalsá / Hvannadalsá	900	6	0,67%
Laxá á Ásum	1.387	1	0,07%
Vatnsdalsá	1.890	1	0,05%
Samtals	8.842	10	0,11%

Tafla 1: Fjöldi laxa frá Dýrafirði í viðkomandi á miðað við 4.000 tonna eldi. Þar sem tvær ár eru tilgreindar eru um að ræða summu þessara tveggja áa enda um sama fiskihverfi að ræða.

Tölur eru áætlun út frá forsendum og ber að skoðast sem slíkar, en gefa mynd af líklegri niðurstöðu. Þar sem varúðarreglu er beitt eru líkur á að mat sé hærra en raunin verður. Gera má ráð að veiðiprósentu sem um 50% þannig að helmingur þessara fiska veiðist. Sem dæmi má því áætla að 3 fiskar veiðist í Langadalsá / Hvannadalsá. Ekki eru skráð nein veiði í Fífustaðadalsá eða Bakkadalsá samkvæmt veiðibókaskrá í gagnagrunni Hafrannsóknastofnunar og Fiskistofu. Það sem fyrir liggur er að um fáa einstaklinga laxa er að ræða í tilfalli Fífustaðadalsár og Bakkadalsár, enda um smáar ár að ræða og einstaklingsfjöldi laxa í hrygningarstofni getur fallið ef illa árar. Þessar ár eru mjög nærri núverandi eldissvæðum. Til eru nokkrar skilgreiningar á því hvað talið er að stofnar geti verið smáir til að ná að viðhalda erfðabreytileika. Þannig geta smáir stofnar verið hluti af stærri stofneiningu séu margar smáar ár nærri hver annari. Í fyrirnefndu áhættumati var ekki gert ráð fyrir að eiginlegir nytjastofnar laxa væru á sunnanverðum Vestfjörðum. Ekki eru til skrár um veiði og árnar stutt fiskgengar og geta því einungis fósrað mjög fáa laxa og þá einkum á hlýskeyðum. Þegar verr árar á þessum slóðum fækkar laxi í þessum ám og deyr jafnvel alveg út.

1.b: Regnbogasilungur

Tilkynnt hefur verið um eina slysasleppingu hér á landi þar sem regnbogasilungur slapp úr sjókví en líkur eru til að regnbogasilungur hafi sloppið í talsverðum mæli á Vestfjörðum en ekki er staðfest hvar það var. Í kjölfarið veiddust tugir fiska í ám víðs vegar um landið sem sýnir að fiskar geta gengið um langan veg og gengið í ár þótt mesti fjöldinn komi líklega fram næst sleppistöðum. Regnbogasilungur hefur ekki náð að tímgastrá í íslenskri náttúru. Þetta er fiskur sem hrygnir að vori og á því ekki mikla möguleika en auk þess eru geldstofnar notaðir í eldi á honum í dag.

2.a: Lax:

Frjóvgunargeta eldislaxa er síðri en villtra laxa. Reiknað er með að hængar sem sloppið hafa í síðbúnu stroki séu með 8-10% af frjóvgunargetu villtra hænga og hrygnur úr síðbúnu stroki hafi um 30% frjóvgunargetu. Að því gefnu að hlutföll kynja sé jöfn má ætla að meðal tímgunargeta eldislaxa sem sleppa úr sjókvíum og leita í ár sé um 20% af tímgunargetu villtra fiska. Fiskar sem strokið hafa sem sjógönguseiði (snemmbúið strok) eru hæfari en ekki er ætlað að þau leiti í miklum mæli út fyrir Vestfirði og verði því eingöngu vart í Langadalsá / Hvannadalsá af

Þeim ám sem eru með í líkani áhættumatsins. Ekki er vitað um ár í nágrenni eldissvæða en fiskar úr snemmbúnu stroki hafa ekki verið skráðir enn sem komið er hér á landi.

Tímgun eldislaxa við villta stofna í þeim ám sem tilgreindar eru væri því talin vera hverfandi miðað við framangreindar forsendur. Í áhættumati er öryggismark fyrir fjölda eldislaxa af klakstofn sett við 4%. Hlutfallsprósenta sem hér fæst er langt undir þeim mörkum og því munu stofnum ekki vera hættu búin af 4.000 tonna eldi í Dýrafirði eingöngu.

2.b: Regnbogasilungur

Sá regnbogasilungur sem notaður hefur verið í eldi hér á landi á síðustu árum hefur verið hrygnugerður geldfiskur. Þótt regnbogasilungur sé flokkaður sem framandi tegund í íslenski náttúru og ágeng tegund af NOBANIS þá eru ekki taldar neinar líkur á að þeir stofnar sem hér hafa verið notaðir nái að fjölga sér. Ekki eru taldar beinar líkur til að regnbogasilungur valdi tjóni í þeim ám sem upp eru taldar en hann getur mögulega valdið truflun og verið til ama, fyrir þá sem njóta náttúru með veiðum.

F.h. Hafrannsóknastofnunar

Guðni Guðbergsson